

Under år 2005 ingångna avtal har i två fall ansetts förhindra huvudmannen för den allmänna va-anläggningen att av en väghållare efter år 2006 ta ut ytterligare avgifter för hantering av dagvatten och i ett fall inte ansetts utgöra sådant hinder. Tillika fråga om skyldighet att lösa in väghållarens anläggning.

#### **Bakgrund:**

Detta mål gäller hanteringen av dagvatten från vissa vägytor inom Stockholms län. Parterna är ense om att vägarna utgör allmän platsmark och att de finns inom Stockholm Vattens VA AB:s (Stockholm Vatten) allmänna va-anläggnings verksamhetsområde. De är också ense om att Trafikverket ansvarar för att vägarna ställs i ordning och underhålls samt att bortledning av vatten från vägarna behövs.

Trafikverket och Stockholm Vatten träffade år 2005 en avsiktsförklaring angående gemensamt nyttjande av vissa anläggningar, primärt va-anläggningar av typen dagvattenreningsanläggning.

Parterna träffade med hänvisning till nämnda avsiktsförklaring även tre separata avtal för tre olika anläggningar för rening av dagvatten. De två anläggningarna Årstatunnelns respektive Årstadalstunnelns avsättningsmagasin ägs av Stockholm Vatten. Den tredje anläggningen ligger vid Hammarby Fabriksväg och ägs av Trafikverket.

Med anledning av ikraftträdandet den 1 januari 2007 av lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, vattentjänstlagen, har parterna tvistat om tolkningen av avtalen.

I detta mål prövas om avtalen innebär att Trafikverket är befriat från skyldighet att för de vägytor som avtalen omfattar betala avgifter för bortledandet. Att avtalen innebär att Stockholm Vatten inte har rätt att dessutom ta ut avgifter för reningen är parterna ense om.

#### **Yrkanden:**

Trafikverket yrkade i första hand att Va-nämnden skulle fastställa att Stockholm Vatten inte äger rätt att ta ut avgift enligt lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, vattentjänstlagen, för de vägytor som omfattas av avtalen mellan parterna.

Trafikverket yrkade i andra hand att Va-nämnden skulle fastställa att den av verket ägda enskilda anläggningen ska ingå i den allmänna anläggningen mot skälig ersättning och fastställa att Stockholm Vatten ska ersätta Trafikverket för de kostnader som de har haft för att finansiera denna anläggning.

Stockholm Vatten bestred samtliga yrkanden.

#### **Trafikverket:**

Avtalen har tillämpats från och med år 2006. Stockholm Vatten fakturerar i efterhand för respektive år.

Trafikverket har ifrågasatt om avtalen verkligen skulle tillämpas efter det att vattentjänstlagen hade trätt i kraft, eftersom Stockholm Vatten samtidigt gjort

gällande att det föreligger en skyldighet för dem att anordna en allmän va-anläggning för aktuella vägytor (6 § vattentjänstlagen) och att Trafikverket är avgiftsskyldigt (27 § vattentjänstlagen).

Trafikverkets ifrågasättande gjorde att Stockholm Vatten ansökte om stämning mot Trafikverket vid Falu tingsrätt och yrkade ersättning för investeringskostnader för anläggningarna i enlighet med avtalen. Till en början bestred verket yrkandena men betalade därefter yrkat belopp i enlighet med stämningsansökan. Därigenom får bägge parter anses ha accepterat att förutsättningarna enligt 6 § vattentjänstlagen inte kan anses uppfyllda för de vägsträckor som omfattas av avtalen.

Enligt Trafikverkets uppfattning är det inte möjligt att låta anläggningarna regleras av avtalen och samtidigt begära ersättning för omhändertagande av samma vatten enligt vattentjänstlagen. Enligt Trafikverket är de aktuella anläggningarna inte att betrakta som va-anläggningar i vattentjänstlagens mening varför avtalen ska tillämpas. Detta får till följd att det inte föreligger rätt att ta ut avgifter för vattentjänster enligt vattentjänstlagen (Trafikverkets förstahandsyrkande).

Enligt Stockholm Vatten skulle Trafikverket behöva betala 643 104 kr per år för de ytor som omfattas av avtalen. Kostnaderna skulle då endast avse vattentjänsten bortledning av renat vatten till recipient. I en av bilagorna till avtalen är emellertid även utloppsröret från Trafikverkets dagvattenmagasin till recipienten inritat. Det är ett ca 40 m långt rör till närmaste recipient. Stockholm Vatten gör gällande att vattentjänstlagen innebär att Trafikverket, efter att ha renat sitt eget vatten i sin egen reningsanläggning, varje år ska betala 96 512 kr ex moms för att släppa ut det renade vattnet i det markerade röret.

Den avgift som Stockholm Vatten begär för bortledning av dagvatten i sin anläggning är nästan 36 gånger större än den faktiska kostnaden för reningen av allt vatten i de aktuella anläggningarna. Påståendet att det skulle föreligga rätt att ta ut en avgift för bortledning av det renade vatten till närmaste recipient är också orimligt med hänsyn till att den faktiska kostnad som Stockholm Vatten har för detta är helt försumbar.

Påståendet att avledning inte reglerades genom avtalen framstår som en uppenbar efterhandskonstruktion eftersom det inte fanns mindre möjligheter för Stockholm Vatten att ta betalt för "avledningskostnaden" än för reningskostnaden vid tidpunkten för avtalens träffande.

När parterna träffade de avtal som gäller Stockholm Vattens anläggning syftade det till att omhänderta vattnet som uppkom på Trafikverkets ytor. Stockholm Vatten hade då och har fortfarande möjlighet att träffa avtal om omhändertagande av vatten som inte omfattas av lagen om allmänna vattentjänster (såsom alltid gäller vid omhändertagande av industriavloppsvatten). Med Stockholm Vattens resonemang skulle de, efter att avtalet hade träffats men innan vattentjänstlagen trädde ikraft, ha kunnat vägra att släppa ut det renade vattnet utan att få ytterligare betalt, eller ha kunnat kräva att Trafikverket skulle

ta tillbaka det renade vattnet. Det förefaller inte särskilt sannolikt att de hade haft framgång med ett sådant påstående.

När det gäller avtalet som reglerar Stockholm Vattens rätt att utnyttja den anläggning som Trafikverket äger och driver så kan aldrig det omhändertagna vattnet anses vara ett sådant vatten som omfattas av lagen om allmänna vattentjänster eftersom det i så fall är Stockholm Vatten som har skyldigheten att tillhandahålla denna tjänst. När parterna träffade ett avtal om att Stockholm Vatten skulle få nyttja denna tjänst så gjorde de det mot den bakgrunden att det renade vattnet (Stockholm Vattens och Trafikverkets) sedan kommer att avledas till närmaste recipient genom angivet utloppsrör. Det renade vattnet kan inte anses vara ett vatten som faller in under lagen om allmänna vattentjänster bara för att det går genom ett rör som sannolikt är Stockholm Vattens. Om Stockholm Vatten ville ha betalt för nyttjandet av utloppsröret fanns det inget som hindrade dem från att ta upp den frågan vid avtalsskrivningen.

Att Stockholm Vatten dessutom kräver mer betalt för avledningen av renat vatten än de faktiska reningskostnaderna visar hur orimligt deras resonemang är. Den påstådda "avledningskostnaden" är med stor sannolikhet i verkligheten så försumbar att den inte ens kan värderas i pengar. Stockholm Vatten har, såsom Trafikverket uppfattar saken, genom ett vilseledande försökt få betalt för samma tjänst två gånger. Vilseledandet ligger i att det inte på något sätt har redovisats att de har yrkat ersättning för ytor som redan omfattas av avtalen. Då det dessutom förefaller ha skett uppsåtligen finns starka skäl att ifrågasätta agerandet.

#### **Stockholm Vatten:**

Parterna har valt att reglera rening genom civilrättsliga avtal av praktiska skäl. Detta skedde innan vattentjänstlagen trädde i kraft. Det är i sammanhanget ointressant om anläggningarna kan betraktas som allmänna eller inte. Den reglering som avtalen stipulerar gäller så länge avtalen är giltiga. Det framgår klart av samtliga avtalstexter att avtalen endast avser rening av dagvatten ("Detta avtal avser att reglera parternas åtaganden vid gemensamt nyttjande av reningsanläggningen eller ifrågavarande reningsanläggning.") Avtalen reglerar inte avledning. Eftersom själva avledningstjänsten inte regleras av avtalen så äger Stockholm Vatten rätt enligt vattentjänstlagen att ta avgift för avledningen av dagvattnet.

Det finns ingen bestämmelse i vattentjänstlagen som säger att Stockholm Vatten ska ersätta Trafikverket för finansieringskostnader eller inlösa anläggningarna. Den av Trafikverket åberopade 39 § i vattentjänstlagen är inte tillämplig eftersom enligt lagtexten inlösen bara kan ske om "huvudmannen begär det". Huvudmannen dvs. Stockholm Vatten har inte framställt någon sådan begäran. Att Trafikverket fått reduktion med halva beloppet beror på att Trafikverket själv tar hand om reningen och grunden för reduktionen finns i de civilrättsliga avtalen.

Va-nämnden ska strikt tolka ordalydelsen i de avtal som båda parter åberopat som skriftlig bevisning. Trafikverkets påståenden om "efterhandskonstruktio-

ner" eller "uppsåtligt vilseledande" osv. från Stockholm Vattens sida saknar all relevans i målet.

Prövningen kan bara avse en bokstavstolkning av avtalstexterna. Avtalstexterna säger samstämmigt att avtalen endast avser nyttjandet av "reningsanläggningen". Trafikverket har inte lyckats åberopa någon bevisning som säger något annat om "syftet" med avtalen. Till reningsanläggningen har aldrig inräknats vägytor eller avledning. Hade vägytor eller avledning ingått i avtalen hade vägytornas omfattning eller avledningens omfattning behövt anges t.ex. i kvadratmeter yta eller dylikt. Några sådana specifikationer finns inte i avtalen vilket styrker Stockholm Vattens uppfattning att endast reningen avses. I de fall det förekommer vägytor i avtalen så är ytorna enbart angivna för att fördela drifts- och underhållskostnaderna mellan de parter som har nytta av anläggningarna. Hade vägytor ingått som underlag för avgiftsberäkningen så hade de på ett eller annat sätt prissatts.

Trafikverket påstår att den i avtalet angivna reningsanläggningen som ägs av Trafikverket inte skulle ingå i den allmänna va-anläggningen och inte omfattas av lagen om allmänna vattentjänster, utan vara en privaträttslig konstruktion. Skulle Va-nämnden också anse att så inte är fallet så styrker detta än mer Stockholm Vattens uppfattning att *avledningstjänsten enligt lagen* - som inte regleras genom avtalet - inte omfattas av detta, vilket då innebär rätt för Stockholm Vatten att ta ut avgift för avledningen.

Trafikverket påstår att vatten inte faller in under lagen om allmänna vattentjänster "bara för att det går igenom ett rör som sannolikt är Stockholm Vattens". Om vatten går igenom Stockholm Vattens rör så har det passerat en förbindelsepunkt eller motsvarande och faller då självklart under lagen om allmänna vattentjänster.

Påståendet att Stockholm Vatten skulle kräva mer betalt för avledning av renat vatten än de faktiska reningskostnaderna hör inte hemma i detta mål som enbart är en fastställsetalan rörande tolkningen av avtalstexterna. Frågan om avloppskostnadernas fördelning inom va-kollektivet ska prövas i annat sammanhang.

Sammanfattningsvis finner Stockholm Vatten att Trafikverket inte lyckats styrka annat syfte än vad som framgår av ordalydelsen hos avtalen dvs. att avtalen avser rening och att vägytor/avledning inte omfattas av avtalen.

### **Bevisning:**

Trafikverket åberopade följande bevisning:

- a) Öhrlings PriceWaterhouseCoopers sammanställning 2007-10-17, angående uppgiften att avtalen måste omförhandlas när en dagvattenavgift för den som ansvarar för allmän platsmark införs i enlighet med vattentjänstlagen till styrkande av att det inte föreligger rätt att ta ut avgift för vattentjänst samtidigt som avtalen tillämpas,
- b) En Stockholm Vattens faktura till Trafikverket den 24 januari 2011 till styrkande av att Stockholm Vatten inte har rätt att ta ut avgift och
- c) Stockholm Vattens stämningsansökan i mål T 204/10 vid Falu tingsrätt

till styrkande av att Stockholm Vatten inte har rätt att ta ut avgift.

Stockholm Vatten åberopade avtalstexterna till styrkande av att avtalen endast avser reningsanläggningarna och inte avledningstjänsten.

**Va-nämnden yttrade:**

Grunden för Trafikverkets talan är att eftersom hanteringen av vattnet från vägytorna (bortledning och rening) är reglerad i avtal så föreligger inte förutsättningar för att utöver vad som anges i avtalen ta ut avgift för denna vattentjänst enligt 27 § lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, vattentjänstlagen.

Stockholm Vatten har å sin sida hävdade att avtalen endast gäller reningen av dagvattnet och att bolaget därför har rätt att debitera avgifter för bortledning.

Va-nämnden ska ta ställning till om avtalen befriar Trafikverket från skyldighet att, utöver vad avtalen anger, erlagga avgift för de aktuella vägytorna.

Frågan är då vad avtalen innebär.

Enligt 27 § vattentjänstlagen ska avgiften avse *bortledande* av vatten från den *allmänna platsmarken*, från det att *huvudmannen har ordnat de anordningar som behövs* för bortledandet och informerat den som är avgiftsskyldig om detta. Avgiften ska även täcka kostnaderna för den rening av vattnet som behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön (se 28 §). Bortledning och rening utgör s.k. vattentjänster (jfr t.ex. 30 § tredje stycket vattentjänstlagen).

Att även va-lagen innebar möjligheter att låta den som svarar för att allmän plats ställs i ordning och underhålls bära kostnader för bortledning framgår av lagens 25 § andra stycket (jfr prop. 2005/06:78 samt Va-lagstiftningen, En kommentar Åke Bouvin och Jörgen Qviström, andra upplagan 1993, s. 112).

Den skriftliga bevisningen i form av faktura och stämningsansökan visar att Stockholm Vatten anser att avtalen ska följas. Frågan i detta mål är dock vad avtalen innebär. I den frågan synes de två handlingarna inte ge någon egentlig vägledning. Huruvida de aktuella avtalen skulle behöva omförhandlas är i och för sig en bedömning som är av intresse. Att denna har gjorts av Öhrlings PriceWaterhouseCoopers har dock inte någon omedelbar betydelse för bedömningarna i målet.

*Avtal 1-2, avseende Stockholm Vattens magasin vid Årstatunneln respektive Årstadalstunneln*

De två magasinen ägs av Stockholm Vatten. Det är s.k. avsättningsmagasin för rening av dagvatten, se Pkt 1) första stycket i de två avtalen.

I avtalen anges att till magasinen ”ansluts” dagvatten från delar av Årstälänken respektive Essingeleden som VST, numera Trafikverket, förvaltar, se Pkt 1) andra stycket i avtalen. Trafikverket har genom avtalen även getts rätt att till

magasinen ”tillföra” trafikdagvatten från nämnda vägytor, se Pkt 2) andra stycket.

Stockholm Vatten tar enligt avtalen emot och renar dagvattnet, ca 10 500 resp. 45 000 m<sup>3</sup>/år, från vägytor om 1,9 resp. 9,9 ha.

Parterna är ense om att Trafikverket svarar för ledningarna som leder vattnet fram till anslutningspunkterna för respektive avsättningsmagasin och att Stockholm Vatten svarar för de ledningar som efter anslutningspunkterna leder vattnet till magasinen. Detta motsvarar vad som anges i Pkt 2-3) i respektive avtal.

Trafikverket betalar enligt avtalen bidrag i form av engångsbelopp för investeringskostnader med 1 200 000 kr resp. 4 050 000 kr och årliga belopp för drift- och underhållskostnader med 3 000 kr resp. 15 000 kr.

Va-nämnden gör följande bedömning.

Enligt Pkt 1) avser avtalen att reglera parternas åtaganden vid gemensamt utnyttjande av reningsanläggningen. Detta talar för att avtalen måste anses innebära totala regleringar av den hantering som beskrivs i dem. Även den angivna skyldigheten att utge ersättningar måste anses vara ett åtagande.

Vid bedömningen av de två avtalen bör vidare beaktas att avtalsparterna är professionella. Avtalen är förhållandevis detaljerade. De beskriver den bortledning som ska ske till respektive magasin. Avtalen anger vem som ansvarar för respektive ledningssträcka. De anger också vilka vägytors dagvatten som Trafikverket äger rätt att få omhändertagna. Av avtalen framgår också att verket ska ge visst bidrag till Stockholm Vatten.

Avtalen innebär att Trafikverket svarar för ledningar m.m. för bortledande av vatten från den allmänna platsmarken till anslutningspunkterna för respektive magasin och att Stockholm Vatten inte har ordnat de anordningar som behövs för detta bortledande.

För bortledningen mellan anslutningspunkterna och respektive magasin svarar Stockholm Vatten. Det skulle kunna ifrågasättas om transporten på den ledningssträckan innebär ett bortledande av dagvatten i vattentjänstlagens mening. Skäl talar för att det är ett sådant bortledande. Ett omvänt synsätt skulle bl.a. kunna leda till svåra gränsdragningsproblem när, som nu är fallet, en väghållare gör den initiala uppsamlingen av dagvattnet. På denna ledningssträcka är det också alltjämt fråga om samma dagvatten. Det ligger därför nära till hands att tala om ett bortledande av dagvattnet ända fram till reningsanläggningen.

För den hantering som sker efter reningen talar dock mycket för att det då inte kan vara ett bortledande av dagvatten. Vattnet har då renats och det har även sammanblandats med annat vatten.

Avtalen ger Trafikverket rätt att tillföra vatten vid en anslutningspunkt. De innebär också en skyldighet för Stockholm Vatten att från denna punkt leda vatt-

net till den anläggning där den överenskomna reningen sker. Parterna får härigenom anses ha reglerat sina respektive åtaganden för den bortledning som sker vid utnyttjandet av reningsanläggningen.

Avtalen innebär också att Trafikverket ska bidra till Stockholm Vattens investeringskostnader och underhållskostnader.

Avtalen anger inte att det för (bort)ledningen av vattnet från respektive anslutningspunkt till magasin, dvs. i Stockholm Vattens nät, ska utgå särskild ersättning. Motsvarande gäller transporten från reningsmagasinen. Redan på grund av att något sådant inte har avtalats så har Stockholm Vatten inte rätt att utöver vad avtalet anger begära ersättning för bortledning.

Va-nämnden finner sammanfattningsvis att avtalen innebär att Stockholm Vatten inte har rätt att, utöver de ersättningar som avtalen anger, ta ut avgift enligt vattentjänstlagen för bortledning som avser de aktuella ytorna.

*Avtal 3, avseende Trafikverkets anläggning i anslutning till Södra länkens avfartsramp till Hammarby Fabriksväg*

Även vid bedömningen av detta avtal bör beaktas att avtalsparterna är professionella och att även detta avtal är förhållandevis detaljerat.

Den aktuella anläggningen ägs av Trafikverket och den är ansluten till Stockholm Vattens dagvattensystem. Det är fråga om ett avsättningsmagasin för rening av dagvatten, se Pkt 1) första stycket i avtalet.

Stockholm Vatten har genom avtalet getts rätt att till magasinet "tillföra" dagvatten, ca 4 800 m<sup>3</sup>/år, från del av bolagets ledningssystem, se Pkt 2) andra stycket. Stockholm Vatten svarar för sina ledningar och anläggningar fram till reningsanläggningen, se Pkt 3) andra stycket i avtalet. Trafikverket tar emot och renar vattnet. Stockholm Vatten betalar enligt avtalet bidrag i form av årliga belopp för drift- och underhållskostnader med 22 400 kr.

Sammanfattningsvis kan sägas att det som regleras i avtalet gäller Trafikverkets omhändertagande och rening av vatten från Stockholm Vattens nät. Härutöver innehåller avtalet bl.a. beskrivningar av vilket vatten som Trafikverket har anslutit till sin egen anläggning.

Va-nämnden gör följande bedömning.

Avtalet innehåller ingen reglering av vad som i avgiftshänseende eller för fördelning av kostnader gäller för hanteringen av det vatten som Trafikverket anslutit till sin egen anläggning. Att det står att Trafikverket tar emot och renar visst vatten från vägytor kan i sig inte leda till att verket blir befriat från att erlagga avgifter. Frågan är inte reglerad. Avtalet i sig utesluter därför inte rätt för Stockholm Vatten att debitera va-avgifter.

En annan sak är att i den mån som bortledning från och rening av Trafikverkets vägytor sker genom verkets egna anordningar/anläggningar så kommer det att

påverka möjligheterna för Stockholm Vatten att debitera avgifter. Men det är då inte p.g.a. avtalet. Den frågan kan inte prövas inom ramen för detta mål.

Trafikverkets förstahandsyrkande i denna del ska således lämnas utan bifall. Trafikverket har i andra hand yrkat att Va-nämnden ska fastställa att den av verket ägda enskilda anläggningen ska ingå i den allmänna anläggningen mot skälig ersättning och fastställa att Stockholm Vatten ska ersätta Trafikverket för de kostnader som de har haft för att finansiera denna anläggning. Denna talan kan av skäl som Stockholm Vatten anfört inte bifallas.

*Beslut den 30 november 2012, BVa 85*  
*Mål Va 448/12*

Hovrätten avslog överklaganden från huvudmannen och från väghållaren.

*Dom den 25 september 2013*  
*Mål nr M 11075-12*